

Vem har format din åsikt om djurförsök?

En kritisk diskursanalys av djurförsöket vid Göteborgs
universitet

Abstract

During the first quarter of the year of 2019 a non-profit organization, Djurrättsalliansen, exposed Gothenburg University of researching on Labradors. Six dogs were subjects in a study of dental implants with a new type of experimental surface modification. Though experimentations on dogs have been done frequently since 1996, and at least 200 dogs have been used, this case of animal testing created a public outcry.

Djurrättalliansen influenced the public, celebrities and professionals both nationally and internationally. They used social media to reveal the case and to create a political agenda. A petition was created and over 84 000 signatures were handed to Gothenburg University to stop the animal testing and to re-home the dogs. The university chose to continue their research and the dogs have been euthanized.

The essay intends to investigate animal testing as a discourse and four different social practices was discovered that could be applied on the matter: the scientists, former scientist without moral arguments, former veterinarian with moral arguments and the animal rights point of view.

Nyckelord: Animal testing, anthropocentrism, critical discourse theory, Djurrättsalliansen, Gothenburg university, non-human animals, non-profit organization

Antal ord: 9987

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Bakgrund	2
1.2.1	Allmänhetens inställning i siffor	2
1.3	Tidigare forskning	3
2	Teorin bakom kritisk diskursanalys och hur det används som metod	6
2.1	Kritisk diskursanalys som metod	7
2.2	Material	8
2.3	Analysmodell	9
3	Analys	10
3.1	Ansökan av djurförsök	10
3.2	Frågor till Djurrättsalliansens	14
3.3	Det synliga arbetet Djurrättsalliansen bedrev genom Facebook	15
3.4	Opinion live.....	22
3.5	Summering	23
4	Resultat	25
4.1	Framtida forskning	26
5	Referenser	27

1 Inledning

Det som anses moraliskt rätt eller fel upprätthålls eller avfärdas av oss människor. Det sker när vi talar och formar åsikter inom olika sociala praktiker och det är därmed även möjligt att förändra samhällets värderingar. Den övergripande intentionen är att uppmärksamma att det finns flera synsätt inom det moraliska fenomenet djurförsök.

Djurförsök kan betraktas ur två fält, antropocentriskt eller holistiskt. Antropocentrism är en världsuppfattning där människan befinner sig i centrum vilket influerar ett samhälles etik och politik. Antropocentrismen åtskiljer människan och *de andra*, de icke-mänskliga. Mänskliga rättigheter, intressen och behov är universella och berättigande som leder till att människan står överst i naturen. Antropocentrismen upprätthåller även den kapitalistiska logiken som anser att djur är varor och objekt för vinstdrivande syften och vetenskapens utveckling. Holistiskt är människan en del av en helhet, med värderingar som anser att natur och djur har rättigheter bredvid människan (Boddice 2011: 1, 10).

Dessa två världsuppfattningar blev synliga i djurförsöksdiskursen i början av året när ett djurförsök uppmärksammades vid Göteborgs universitet. Djurrättsförespråkare beskriver icke-mänskliga djurs missförhållande på ett sätt som nyhetsbyråer och vetenskapsforskare inte gör. Hur djurrättsdiskursen upprätthålls inom sociala praktiker skapar konsekvenser för hur människan ser och behandlar icke-mänskliga djur. Genom att studera språkanvändning runt djurförsöket är syftet att påvisa språkets betydelse och den bakomliggande maktstrukturen i diskursen.

1.1 Syfte och frågeställning

Diskursen kring djurförsök är mångfacetterad och språkbruket påverkar hur människan ser och behandlar icke-mänskliga djur. Människans inställning, beteende, uppfattning och engagemang i djurrättsliga frågor baseras på vilken information som är tillgänglig, både från vetenskapen och djurrättsförespråkare. Det formar vad som anses acceptabelt inom ett moraliskt fenomen såsom djurförsök och djurrätt.

För att studera diskursen tydligare har ett specifikt fall valts ut, djurförsöket på de sex labradorerna vid Göteborgs universitet. Fallet valdes för att det fick en stor medial uppmärksamhet som berörde många och i diskursen gick det att urskilja ett maktförhållande baserat på antropocentrism och kapitalism. Om denna maktrelation synliggörs kan det minska framtida forskning på djur. Genom att studera ansökan för djurförsöket och hur en ideell djurrättsorganisation bedrev

djurförsöksfrågan tas abstraktionsnivån ned. Frågan som ska undersökas och besvaras är:

Vilken diskurs dominerade i djurförsöket vid Göteborgs universitet?

1.2 Bakgrund

I början av året uppmärksammades ett djurförsök på Göteborgs universitet. Djurförsökets syfte var att testa en ny ytmodifikation med tandimplantat som skulle reagera bättre på antibakteriellt medel än det som är tillgängligt idag. Labradorer valdes till djurförsöket för att dess munhygien anses liknande människans. Djurförsöket innebar att hundarna sövdes ned, fick 14 tänder utdragna och sedan inopererades tandimplantat. I dess ansökan till Jordbruksverket stod det att efter inoperation av tandimplantat skulle de sex labradorerna avlivas för fortsatt forskning (Jordbruksverket 2018).

Djurrättsalliansen, en ideell organisation, spred djurförsöket på sociala medier och fick även gehör utanför Sverige. Djurrättsalliansens syfte var att avbryta djurförsöket, rehabilitera och omplacera labradorerna. Anders Bagge (musiker) och Ricky Gervais (komiker) var några av många som erbjöd sig adoptera en av hundarna. Djurrättsalliansen skapade en namninsamling med över 84 000 namn som lämnades över till Göteborgs universitet. Universitetet valde att slutföra djurförsöket och samtliga hundar är nu avlivade (Avenäs 2019; Andersson 2019).

1.2.1 Allmänhetens inställning i siffror

Allmänheten i denna bemärkelse betyder slumpmässigt utvalda svenskar i åldern 16 år och uppåt. Representanterna är ett tvärsnitt av befolkningen, det vill säga att deltagarna har olika utbildningsnivåer och från olika levnadsorter. Genom telefon- och internetundersökningar beskrivs svenska folkets inställningar till icke-mänskliga djur.

Allmänhetens syn på djurförsök är rapport utgiven ut av Vetenskapsrådet 2008 och under hösten 2018, inställningen hade inte förändrats.

I Sverige accepterar 55 procent djurförsök men med följdfrågor ansåg 78 procent att de kan acceptera djurförsök i vissa sammanhang och siffran ökade till 82 procent om djuren behandlades väl och inte utsattes för onödigt lidande. Det gör att Sverige har en högre acceptans än andra länder i Europa där 65 procent accepterar djurförsök. De som inte accepterar djurförsök var främst yngre, kvinnor och grundskoleutbildade. Deltagarna besvarade vilka djurgrupper som är acceptabelt att utföra experiment på. 76 procent ansåg att bananflugor var acceptabelt, 64 procent accepterade försök på gnagare (mus, råtta, hamster, kanin), 53 procent ansåg djurförsök på fiskar var acceptabelt, djurförsök på boskapsdjur (ko, gris, får) accepterade 35 procent och tamdjur (hund, katt) ansåg

enbart 27 procent vara acceptabelt. 17 procent var osäkra (Vetenskapsrådet 2019: 4, 12, 16).

Sverige har lagar och regler för djurskydd och djurförsök måste godkännas av en etisk nämnd. Representanterna fick besvara vilket förtroende de har för forskare. 66 procent hade mycket stort/ganska stort förtroende och 11 procent svarade med mycket lite/ganska lite. De med högre utbildning hade mest förtroende och de i åldern 16–29 hade minst förtroende (Vetenskapsrådet 2019: 17).

Novus och Demoskop har på uppdrag av Djurens Rätt undersökt allmänhetens inställning till djurs rättigheter i andra frågor, dessa undersökningar genomfördes mellan 2010–2018.

Generellt visade det sig att åtta av tio svenskar ansåg att minkar i fångenskap bör ha tillgång till simvatten och 78 procent tycker inte att minkar ska födas upp i burar för pälsproduktion. Tre av fyra svarade att vilda djur *inte* bör tillåtas på cirkus. Sju av tio tyckte att fyrverkerier bör förbjudas för att det skrämmer och skadar djur. Nio av tio trodde även att djur påverkas negativt av fyrverkerier. Sju av tio ansåg att häonor ska ha rätt till utevistelse. 86 procent stod bakom ett beslut om att minska antalet döda djur i transport även om det skulle medföra en ökad kostnad för produkterna som sedan säljs. Sex av tio ansåg att export av levande djur bör upphöra i Sverige. 61 procent tyckte att medicinsk forskning i Sverige inte ska tillåtas på apor (Novus 2016, 2017, 2018; Demoskop 2014, 2015).

Djurförsöket på Göteborgs universitet fick starka reaktioner. En förklaring kan vara att språket vi använder förses med etiketter (Winther Jørgensen, Phillips 2000, s. 52), såsom försöksdjur, husdjur, skadedjur och så vidare. När vi tänker på varje begrepp så föreställer vi oss olika typer av icke-mänskliga djur.

Reaktionerna på djurförsöket beror på att labradorerna ingår i etiketten husdjur och inte i försöksdjur. Vetenskapsrådet resultat förstärker tilltron åt forskning på försöksdjur även om det visade sig vara en skillnad beroende på vilken djurart det gäller.

1.3 Tidigare forskning

Teun A. van Dijk är en professor inom kritisk diskursteori och har skrivit specifikt om politisk diskurs och politisk kognition. Politisk kognition omfattas till stor del av mentala representationer. Dessa representationer skapas i vår socialisering, utbildning, medieanvändning och konversationer och innehåller vår kunskap och åsikter om politiker och partier. Därmed är politisk information en diskursprocess eftersom mycket av politisk agerande och deltagande åstadkommes av diskurser och kommunikation. Politisk diskurs söker förståelse av politikens strukturer och processer vilket kan sättas inom teoretiska och empiriska ramar (van Dijk 2002: 203). Politisk kognition kan appliceras på djurförsöket. Vår kunskap och åsikter om djurförsök och djurrätt tillskrivs efter tillgänglig information. Djurrättsalliansens uppdagande av fallet ska undersökas för att förstå strukturen bakom, vilket gör djurförsöket till en politisk diskurs.

Professorn van Dijk beskriver även att olika sociala grupper innehar sin kunskap och attityd vilket formas av dess fundamentala ideologi. Kulturella och grupp-kognitioner är en grund till personlig kunskap och värdering i mentala modeller. Att återkoppla till politisk kognition så är dessa mentala modeller en bas för all social praktik, vilket inkluderar diskursens skapande och uppfattningsförmåga. Varje kontext måste förstås utifrån sin omgivning (2002: 224). Arbetet kommer därmed utforska olika sociala praktiker för att förstå den gemensamma diskursen djurförsök.

Den politiska diskursen söker mening i hur ord används och de beskrivningar som ges till ett moraliskt fenomen. Språket kan vara överdrivet, fokuserat på siffror, påvisa kontraster, använda metaforer och andra retoriker som upprätthåller en aktörs värderingsgrunder. Lexikala (ett ords grundbetydelse), syntaktiska strukturer (sammansättning av ord och fraser) och specifika särdrag av ljud, bilder och retoriska medel betonar eller undagömmar underliggande meningar (van Dijk 2002: 230–231).

van Dijks förklaring av politisk diskurs och politisk kognition är med i åtanke när indikatorer uppmärksammas i analysen. Specifika ordval eller beskrivningar ska utmärka olika sociala praktiker.

Aran Stibbe, professor i lingvistik, skrev *Language, Power and the Social Construction of Animals* (2001) där han beskriver att språket bidrar till förtryck och exploatering av djur av djurindustrier. Stibbe använde sig av kritisk diskursanalys (Critical Discourse Analysis/CDA) av Chilton och Scäffner (1997), van Dijk (1993), Fairclough (1989, 1992), Fowler (1991) och Hodge och Kress (1993) kombinerat med Potters (1996) teori om faktakonstruktion på offentliga texter ifrån djurindustrier. Stibbe skriver att CDA fokuserar på språkets roll, språkanvändning och diskurs eller kommunikation som reproducerar dominans och ojämlikhet.

Stibbe fann en sammankoppling mellan språk, makt och förtryck av djur och hans syfte var att förklara och samtidigt utmana förhållandet av dominans och exploatering. Stibbe argumenterade att den externa diskursen i djurindustrier innehåller undagömda antaganden som gör djurförtryck oundvikligt, naturligt och välvilligt medan den interna diskursen uppmanar människor att bortse från smärta och lidande för vinstens skull. Exempelvis beskriver Stibbe att industrier ”trimmar” kycklingnäbbar medan vad som faktiskt sker är att en kniv hettas upp och skär av näbbarnas spets. Stibbe beskriver även att djurrättsrörelser tillhandahåller ett annat perspektiv och använder ordet icke-mänskliga djur för att stå emot det konventionella språkbruket (2001: 157–158). Ordet djur kan i en social praktik anses underlägsen människan medan ordet icke-mänskliga djur anses jämställd människan.

Professorn ansåg att den påtvingande makten som förtrycker icke-mänskliga djur baseras fullständigt på en majoritet av allmänhetens samtycke. De som köper djurprodukter, explicit eller implicit, samtycker till hur människor behandlar djur. Detta medgivande kan upphävas, en del människor väljer att bojkotta kalv, burhönsägg, kosmetikatester på djur och/eller alla animalier. Medgivandet som vi ger förtrycker och exploaterar den icke-mänskliga populationen och inom detta område spelar språket en väsentlig roll. Hur icke-mänskliga djur blir socialt

konstruerade influerar hur de behandlas av människor. Kulturella konstruktioner fastställer även icke-mänskliga djurs öden för våra konstruktioner är sammankopplat till språket och diskursen (2001: 146–147).

Hur Stibbe använde CDA inspirerade valet att applicera metoden på djurförsöket eftersom han fann att språket reproducerade maktförhållanden och förtryck mot djur. Norman Fairclough är en av grundarna inom CDA och därför används hans modell i analysen.

2 Teorin bakom kritisk diskursanalys och hur det används som metod

Vivan Burr, Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips, alla professorer och forskare inom psykologi och social praktik, förklarar att kritisk diskursanalys är inom fältet socialkonstruktionism. Socialkonstruktionsim är ett alternativt sätt att studera människan som ett socialt djur, både teoretiskt och metodologiskt. Socialkonstruktionismen har influerats av olika discipliner såsom filosofi, sociologi, lingvistik med flera vilket har gjort fältet multidisciplinärt och blivit ett samlingsnamn för många inriktningar, exempelvis kritisk psykologi, diskursanalys och poststrukturalism.

Människan använder språket för att strukturera sina upplevelser och sin omvärld. Språkbruket varierar beroende på kontext, hur vi talar med en vän om en resa är annorlunda till hur vi förklarar symptom för en läkare. Ordval är därför meningsfulla i den sociala situation vi befinner oss i. Hur vi talar påverkar det mänskliga livet och det icke-mänskliga. Språket vi använder är i ständig förändring och ordens betydelser varierar (Burr: 2015: 1, 52–55). Vilket betyder att samhällets värderingar förändras.

Vivien Burr har fyra premisser som karaktäriserar socialkonstruktionismen. Hennes premisser förklarar varför det är en sammanvävning av teori och metod:

Kritiskt ställningstagande till självklar kunskap – Positivism och empirism anser att världen kan förstås genom observationer, det vi kan studera och se är det som existerar. Socialkonstruktionismen anser att det inte finns en objektiv sanning, för att människans kunskap och världsbild är en produkt av vårt sätt att kategorisera världen (Burr 2015: 3–4).

Historisk och kulturell specificitet – Människan är präglad av en viss historia och kultur vilket påverkar synen på kunskap. All förståelse av verkligheten är relativ, allt hör till en specifik tid och kultur samtidigt som människan är en produkt av sin tid och omgivning. Ingen verklighetsbild är mer sann än någon annan, vilket strider emot västvärldens imperialism och vetenskapens idé om ständig progression (Burr 2015: 4).

Kunskap upprätthålls av sociala processer - Den dagliga interaktionen mellan människor, speciellt språket, skapar vår version av kunskap. Därmed är vår ”sanning” ett accepterat sätt att förstå världen. Kunskap är inte observerat objektivt utan det är sociala processer och interaktioner som upprätthåller sanningen (Burr 2015: 5).

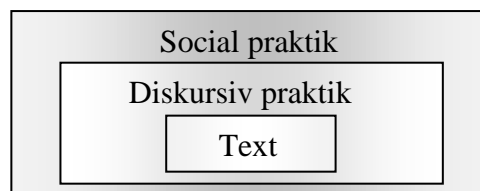
Kunskap och social handling går samman – Konstruktioner av världen upprätthåller eller utesluter sociala mönster. Maktrelationer kan avgöra vad kunskap och sanning är. Exempelvis var en alkoholist på 1800-talet själv ansvarig för sitt beteende och därmed klandervärd. Nykterhetsamfund uttryckte att alkohol

var problemet och alkoholism blev en sjukdom vilket en individ inte ska klandras för. Olika sociala världsbilder med olika sociala handlingar skapar olika sociala konsekvenser (Burr 2015: 5).

Världen är en social konstruktion och språket har en väsentlig roll i förståelsen av den. För att förstå en konstruktion och studera den går det inte att särskilja på metod och teori (Winther Jørgensen och Phillips 2000: 8).

2.1 Kritisk diskursanalys som metod

Kritisk diskursanalys (Critical Discourse Analysis/CDA) används för att studera förhållandet mellan språk och makt samt att avslöja maktens ojämlikheter och ideologier. Teun van Dijk och Norman Fairclough anser att diskurser påverkas av sociala strukturer och relationer samt att diskursen konstruerar och konstituerar dem (Burr 2015: 194). CDA:s syfte är att ge en bättre förståelse av relationerna mellan diskurser och andra element av socialt liv, såsom sociala relationer, maktrelationer, ideologier, sociala institutioner, organisationer och sociala identiteter (Fairclough 2012: 78). Nedanför visas Faircloughs analysmodell (1992: 73):

Modellen återger CDA:s olika dimensioner. Området i mitten omfattar textnivån där den lingvistiska uppbyggnaden analyseras, såsom tal, skrift och bild och dess grammatik och vokabulär. Den diskursiva praktiken analyserar produktions- och konsumtionsprocesser som är knutna till texten. Den sociala praktiken är den kommunikativa händelsen. Analysmodellen vill bevisa att en diskurs reproduceras eller omstruktureras samt att detta medför konsekvenser för den sociala praktiken. Modell används för att undersöka kommunikation och ett samhälle empiriskt. Förhållningssättet för denna modell är att relationen mellan text och social praktik förmedlas av den diskursiva praktiken. Relationen mellan den sociala praktiken och texten förmedlar av den diskursiva praktiken. Människan använder språket för att producera och konsumera texter och texterna formar och formas av den sociala praktiken (Winther Jørgensen och Phillips 2000: 74–75).

För att tillämpa CDA som metod så ska Burrs fyra givna premisser inom socialkonstruktionismen följas. Språket är en viktig kanal för att förstå både politik och maktutövningar (Bergström och Boréus 2012: 399).

Fairclough beskriver dock inte hur en kritisk diskursanalys ska genomföras, vilket lämnar det delvis öppet för forskaren att tolka (Bergström och Boréus 2012 :378). Därmed krävs det en tydlighet kring hur material används och tolkas. Användandet av citat i CDA ökar transparensen av arbetet vilket stärker validiteten (Bergström och Boréus 2012: 405–406, 411). På grund av att det inte

finns en tydlig beskrivning att utgå ifrån, används Bergströms och Boréus råd att använda ett tydligt analysverktyg för att uppnå en god intersubjektivitet. Forskarens uppfattning av en diskurs ska inte vara i fokus, utan det är argumentationerna som ska uppnå intersubjektivitet. Vilket innebär att en utomstående ska kunna förstå processen av arbetet, sätta sig in i det, rekonstruera metoden och även kritisera de resonemang som görs (Badersten 2006: 12).

CDA som metod har en möjlighet att studera enskilda subjekt vilket ofta inte görs inom ren diskursanalys (Bergström och Boréus 2012: 402). De enskilda subjekten är inom djurförsök är en ideell organisation och arbetare under Göteborgs universitet men även andra subjekts röster analyseras. Aktörerna är inga självklara politiska förespråkare av olika åsikter men likväl är dess värderingar och ställningstagande intressanta i ett fall som djurförsök och vilka relationerna som finns runt om diskursen.

En viktig kritik att ha i åtanke inom CDA berör relativismen. Om allt är en konstruktion, så präglas allting av allt vilket gör det svårt att skapa tydliga och trovärdiga kriterier för en analys. Utan fakta går det inte att uppnå ett vetenskapligt meningsskapande. För att komma ifrån ensidigheten bör det empiriska materialet innehålla olika tekniker såsom deltagande observationer, intervjuer, söktekniker för representativt urval och så vidare. Allt empiriskt material måste överföras till text och diskursanalysen och teorin måste förenas med subjektet (Bergström och Boréus: 402–403). Därför har tre frågor mailats till Djurrättsalliansen som komplement till tillgänglig text och videomaterial för att förstå dess sociala praktik närmre.

För att sammanfatta socialkonstruktionismen så befinner vi oss alla i en social konstruktion. Vi alla är delaktiga, medvetet eller undermedvetet, av språkbruket som används. Premisserna för analysen är att det finns olika sociala praktiker dess språk influerar människor. Vad som är "rätt" avgörs av en bakomliggande maktstruktur som upprätthåller en viss kunskap. Djurrättsrörelser använder aktivt ett annat språkbruk än vad vetenskapen gör, det som forskare eller djurförespråkare väljer att visa och säga påverkar människans tilltro till djurförsök.

2.2 Material

Materialet som använts i analysen är partisk. Analysen utesluter delvis forskarnas synvinkel, de är representerade i Opinion live och citeras enbart av Djurrättsalliansen. Detta val gjordes för att ge en annan bild av djurförsök än den från forskarna. Göteborgs universitet nekade även att delta i offentliga debatter på begäran av Djurrättsalliansen under pågående försök. Det blev en ingång att undersöka maktförhållandet i djurförsöksdiskursen.

Materialet som analyseras är Djurrättsalliansens inlägg på dess Facebooksida och en mailintervju för att förstå hur de drev djurförsöksfrågan och dess språkanvändning. Opinion live analyserades för att det belyser den rådande debatten kring djurförsök. Ansökan till Göteborgs etiska nämnd studeras för att

finna ett upprätthållande av dess social praktik. Allt material beskriver samma händelse med olika diskursiva praktiker och därmed kan de sociala praktikers konsekvenser undersökas.

Göteborgs universitets ansökan är en offentlig handling och en primärkälla vilket anses mer trovärdigt än sekundärkällor. Djurrättsalliansen använde sig av den offentliga handlingen och la sedan till en normativ vinkling på fallet, de kritiserade handlingen och det gör dess uppmärksammande till en sekundär källa. Djurrättsalliansens journalistisk arbete rapporterar sin syn, vilket gör beskrivningar till primärkällor. Nyhetsartiklar summerar händelserna vilket blir sekundärkällor (Esaiasson et. al. 2017: 292). Blandningen av primär-och sekundärkällor görs för att bredda diskursen och synliggöra olika sociala praktiker.

För att begränsa Djurrättsalliansens informationstillgång användes enbart dess Facebook-sida. Facebook ett ledande verktyg inom sociala medier som organisationer använder och via Facebook kan både ideella organisationer och människor engagera sig på olika sätt genom att *gilla, dela och kommentera* (Cho et al. 2014: 567). Under perioden 17:e januari och 24:e april skrev Djurrättsalliansen 93 inlägg relaterat till djurförsöket på labradorerna vid Göteborgs universitet. Perioden valdes för att det var möjligt att finna tydliga spår i Djurrättsalliansens språkbruk. Kommentarer har bortsetts från analysen på grund av två aspekter, det är tidskrävande och dels är det en fråga om medgivande. Kommentarer är tillgängliga för alla men av respektfulla skäl lämpar de sig inte i analysen, även om de flesta var i linje med Djurrättsalliansens kampanj.

För att följa tidslinjen skrivs alla datum ut vilket ger en trend i aktiviteten kring fallet. Under enstaka inlägg skrivs även antal reaktioner, kommentarer, delningar och visningar ut för att visa människors engagemang.

2.3 Analysmodell

Faircloughs analysmodell används för att urskilja maktrelationer och ideologier i diskursen djurförsök. De tre dimensionerna, text, diskursiv praktik och social praktik, studeras ömsesidigt. Det betyder att indikationer inom någöndera skrivs ut när det är aktuellt i texten. Materialet läses flera gånger men inte ordagrant för att det är betydelsen av beskrivningar och ordval som studeras. På förhand går det inte att veta vilka specifika ord eller meningar som ska undersökas, men fraser, beskrivningar och ord som ter sig unikt för ett sammanhang markeras som en indikator för en dimension. Syftet med det är för att finna medvetna eller undermedvetna maktstrukturer.

3 Analys

Analysen börjar med ansökan till Göteborgs etiska nämnd, därefter beskrivs Djurrättsalliansens svar på intervjufrågorna som sedan följs av dess arbete på Facebook. Analyskapitlet avslutas med en summering.

Indikatorerna för tolkningar som gör skrivs ut i texten, det vill säga att dimensionerna text, diskursiv praktik och social praktik förklaras när de är aktuella. Många citat används och en del är långa. Syftet med citaten är tydliggöra tolkningarna samtidigt som det gör analysen mer transparent kring diskursen om djurförsök.

3.1 Ansökan av djurförsök

Den 27 juni 2018 godkände Göteborgs djurförsöksetiska nämnd ”Tidig inläkning av ytmodifierade dentala implantat” med ID-nummer 001741 och diarienummer 5.8.18-08570/2018. I godkännandet och ansökan beskrivs det hur försöket ska genomföras, vilket lidande som förväntas och vilken nytta försöket har för människan, djur eller miljön (Jordbruksverket 2018: 1).

I ansökan, den 1 juni, fylldes beloppet 6 000 kr i (Jordbruksverket 2018: 8). I ansökan står det att prislistan är fastställd enligt 67 § djurskyddsförordningen (1988:539) och 2a § Statens jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2008:19) vilket innehåller fyra nivåer av djurförsök:

1. Riskerar inte att inverka negativt på djurs välfärd: 1 500 kr.
2. Riskerar att inverka negativt på djurs välfärd: 6 000 kr.
3. Pilotstudie och ärende som använder privatägda djur utanför försöksdjuranläggning eller fritt levande djur: 8 000 kr.
4. Ansökan som inte omfattas av punkt 1, 2 eller (3, i dokumentet är 3:an borta, i SJVFS 2008:19 står 3:an med): 15 000 kr (Jordbruksverket 2018: 2).

Textnivån ser till textens egenskaper och att trean har försvunnit kan tolkas som ett slarvfel eller som brist på att ta sig tiden att säkerhetsställa att allt stämmer. Den diskursiva praktiken syns genom byråkrati, det vill säga att korrekta nummer och viktiga och ska skrivas ut samt att lagen används som ett argument för att stödja djurförsöket. Med lagen på sin sida så säkerhetsställs vetenskapens makt att experimentera och avliva djuren för forskningens skull. Den etiska nämnden höjde priset för djurförsöket:

Nämnden beslutar att försöket inte ska utvärderas i efterhand.
Nämnden bedömer försökets svårighetsgrad som måttlig svårighet.

Nämnden bestämmer avgiften för provningen till 15 000 kr.

Detta godkännande gäller till och med den 27 juni 2023 (Jordbruksverket 2018: 1).

Ansökan inleds med att förklara att det är möjligt att sätta ett pris på ett djurs lidande. Det stämmer väl överens med den kapitalistiska logiken, att allt går att prissätta. Är försökets lidande större så ökar kostnaden men inte moralen. Pengar står över etik.

Vidare i ansökan beskrivs syftet av djurförsöket vilket har en snarlik beskrivning som för nyttan av försöket:

Syftet är att studera den tidiga inläkningen av tandimplantat med en ny experimentell ytmodifikation[...]Trots att dentala implantat har nyttjats framgångsrikt i många år vid behandling av hel och partiell tandlöshet har det under senare år observerats komplikationer av olika karaktär. Förlust av stödjevävnad runt implantatet...har associerats med inflammationsreaktioner i omgivande mjukvävnad (peri-implantit). Ytterst anses en bakterieorsak ligga bakom[...]ca 20% av patienter med tandimplantat är drabbade efter en funktionstid av 5–10 år[...]Vår grupp har tidigare utfört ett antal jämförande experimentella djurstudier...dessa studier har funnit att både implantat med en blank yta (icke-modifierad yta) och implantat med en ny experimentell ytmodifikation svarar betydligt bättre på anti-infektionsbehandling[...]den nya experimentella ytmodifikationen uppvisar snabbare inläkning än implantat utan yt-modifikation. Om det visar sig att även den nya experimentella ytmodifikationen ger en snabbare inläkning med god kvalitet än den icke-modifierade ytan skulle detta vara ett steg i utvecklingen mot säkrare behandlingar med dentala implantat. (Jordbruksverket 2018: 9–10).

Inom textnivån är språket läsarvänligt och utomstående personer kan förstå syftet och nyttan. Dock ges ingen förklaring varför just hundar ska användas igen, bara att forskarna tidigare använt sig av djurstudier i samma ändamål. Forskarnas sociala praktik reproducerar behovet av djurförsök, att utveckla dentala implantat är för människans skull.

I ansökan gav forskarna ge sin etiska bedömning:

[...] normalt ger inte vare sig tand-extraktion eller implantat-installation mycket besvär...Sjukdomen peri-implantit hos människa leder ofta till omfattande behandling, ofta med stora ekonomiska påfrestningar för patienten. Även om peri-implantit inte är ett fysiskt smärttillstånd är de psykiska och sociala konsekvenserna av långvariga behandlingar med oviss utgång oftast ett stort bekymmer för patienten...Hundmodellen är väl känd, väl dokumenterad och tidigare nyttjad vid implantatstudier...käkstorleken möjliggör ett realistiskt experiment då riktiga, kliniska implantat och implantatkomponenter kan användas. Hunden har [...] en oral mikroflora liknande [...] människa och hunden accepterar [...] tandborstning [...] kirurgiska tekniker [...] och biopsier av god kvalitet och kvantitet erhållas.” (Jordbruksverket 2018: 11).

I ansökan förklaras att labradorena, hund (*Canis lupus familiaris*), valdes för att hundmodellen är ”väl känd, väl dokumenterad och tidigare nyttjad vid implantatstudier.” Hundarna är runt 1 år när de anländer och väger 25–27 kg vid försöksstart. Hundarna köps av en godkänd uppfödare. ”Vi har samarbetat med uppfödaren i många år och djuren vi får är alltid i mycket gott skick och sociala och trevliga.” (Jordbruksverket 2018: 12–13).

Sex hundar förvaras i två rum med fri passage mellan rummen och med fri passage till gemensam rastgård. Möjlighet finns att dela av mellan rummen. Det finns även möjlighet att rasta hundarna utomhus. Träning och dagliga aktiviteter med hundarna utförs av en djurskötare (ca 4 tim/dag). Hundarna har fri tillgång till vatten och matas två gånger om dagen (torrfoder uppblött i vatten). (Jordbruksverket 2018: 12).

Hundarna acklimatiseras under minst två veckor innan försöken påbörjas (Jordbruksverket 2018: 13). Ett avsnitt i ansökan förklarar forskarna hur djurförsöket går tillväga. Hela djurförsöket är uppdelat i fem åtgärder och åtgärderna ska kort beskrivas för att klargöra vad labradorerna utsätts för.

Åtgärd 1: Tandextraktion:

Hunden förses med i.v. kanyl och narkosen inleds med Propofol varefter hunden intuberas och sövs med Isoflurane. Under narkosen kommer sedan samtliga premolarer (kindtänder) i underkäken och de tre främre premolarerna i överkäken att tas bort (totalt 14 av 40 tänder).

En hund har totalt arton kindtänder. Här uppstår frågan om hur det påminner om mänsklig operation med lokalbedövning. För vidare i förklaringen står det att ”Normalt ger inte tandextraktion mycket besvär. Hundarna kommer att kunna tugga och äta även efter borttagandet av dessa tänder.” (Jordbruksverket 2018: 13–14). Är det vanligt att en människa opererar bort en tredjedel av tänderna samtidigt? Om dentalimplantat hos människor går det att läsa att det är normalt att känna besvär efter tandimplantatsoperation. Det kan uppstå en viss ömhet och svullnad och ibland uppstår blåmärken i ansiktet, vanligast i överkäken (Folktandvården u.å.). Låt oss då föreställa oss att om fjorton kindtänder dras ut så påverkas hela munnen, vilket definitivt orsakar besvär. Den sociala praktiken upprätthålls av hur åtgärderna beskrivs, den diskursiva praktiken. Forskarnas beskrivning representerar dess syn och inte hundarnas verklighet. För om hundarna känner besvär innebär det en dissonans, texten representerar inte helheten. Texten påverkar diskursen vilket medför konsekvenser, i detta fall att hundarnas besvär är måttliga. Vilket inte stämmer.

Åtgärd 2: Implantatsinstallation 1. Med en skalpell görs ett snitt vid ena sidan av underkäken och implantat installeras. ”Implantatsinstallation utförs enl. samma rutiner som görs i kliniken på människa med den skillnaden att djuren sövs medan ingreppet på människa görs under lokalbedövning.” (Jordbruksverket 2018: 14).

Forskarna förklarar inte varför de söver ned hundarna. Det är för att det underlättar operationen. Det går att förklara för en människa varför tandimplantat krävs, hur operationen går tillväga och därmed kan människan ge sitt godkännande och ligga stilla med lokalbedövning under operationen. Hundarna

har inte gett sitt medgivande och om lokalbedövning hade getts istället så har operationen varit omöjlig att genomföra för att hunden inte hade tillåtit ingreppet. Den skrivna texten upprätthåller den diskursiva praktiken att djurförsök är okej.

Åtgärd 3: Suturborttagning. 2 veckor efter implantatinstallationen tas suturer bort. Tandborstning sker 3 ggr/vecka. ”Hundarna kommer under perioden mellan tandextraktion och implantatinstallation att tränas att acceptera tandborstning.” (Jordbruksverket 2018: 15).

Sutur betyder stygn. Är tandborstning tre gånger i veckan jämförbart med människans munhygiensrutiner?

Åtgärd 4: Implantatinstallation 2. Fyra veckor efter det första implantatinstallationen utförs installation på andra sida av underkäken (Jordbruksverket 2018: 15).

Åtgärd 5: Avlivning, ”Sex veckor efter den första implantat-installationen genomförs avlivning, perfusionsfixering och biopsier uthämtas.”

Motivering av åtgärden är att ”Biopsier inkluderande implantat och omgivande hård- och mjuk-vävnad krävs för histologisk analys”. Beskrivning för att minska djurets lidande lyder ”Djuret sövs med Na-pentobarbiturat i.v under förberedelserna för perfusionsfixeringen. Hunden avlivs sedan med en överdos av narkosmedlet innan perfusionsfixeringen inleds.” Svårighetsgraden anses här måttlig (Jordbruksverket 2018: 16).

Efter försöket: ”Djuret sövs med Natrium-Pentothal-lösning (3mg/ml) i.v. Jugularvenen och carotisartären fridissekeras bilateralt. Djuret avlivs med en överdos av narkosmedlet och när hjärtat stannat perfusionsfixeras via carotisartären.” Kontrollmetoden av att djuret har avlivit är att ”Arteria carotis klipps av bilateralt.” (Jordbruksverket 2018: 17).

Arteria carotis är halspulsådern och perfusion betyder genomblödning/genomspolning (Medicinsk ordbok u.å.). Textanalytiskt är ordval och meningsuppbyggnader passande inom den vetenskapliga kontexten. Språket har förändrats jämfört med tidigare delar i ansökan, medicinska begrepp skrivs ut med en förklaring inom parantes istället för tvärtom. Det är tio olika narkosmedel inblandade sammanlagt i alla fem åtgärder, utan en förklaring för en utomstående. Kunskap kring mediciner och begrepp gör att texten inte fullständigt tillgänglig. Medicineringarna är för en utomstående svårt att förstå ifall den är tillräcklig eller vilka bieffekter som eventuellt kan uppstå, vilket gör det svårare att sätta sig in i situationen. Diskurs praktiskt är åtgärdernas beskrivningar exkluderande, de upprätthåller vetenskapens sociala praktik att förklara forskningen som utomstående kan ha problem att förstå. Det är medvetna ordval i beskrivningen för att legitimera avlivningen. Ord är makt.

I slutet av djurförsökets ansökan finns en ”Populärvetenskaplig sammanfattning” vilket innehåller 3R-principerna (Replace, Reduce och Refine). Under ”Ersätta (Replace)” anser forskarna att en levande organism krävs för att studera:

[...] dynamiken i inläkning av dentala implantat...human-studier...svårt att standardisera försökssituationen (ålder, kön, allmänhälsa, munhygien, vanor etc.). Dessutom krävs att man kan ta ut många och tillräckligt stora vävnadsprover för att studera resultatet med olika mikroskoptekniker (Jordbruksverket 2018: 21).

Under "Begränsa (Reduce)" beskrivs det att sex hundar är tillräckligt för att ernå ett tillförlitligt forskningsresultat. Förfina (Refine) har förklaringen att hundmodellen är välkänd, väldokumenterad och tidigare använd i implantatstudier (Ibid.).

Det kan tolkas som att forskarna har följt 3R-principen, med de förklarat försöket ur ett mänskligt perspektiv, det är inte till hundarnas välmående. Ordet *krävs* betonar att djurförsöket är sett ur ett antropocentriskt perspektiv. Försöket måste genomföras och att människor inte går att standardisera såsom djur.

3.2 Frågor till Djurrättsalliansens

- *Hur fick ni information om att Göteborgs universitet utförde djurförsök på labradorer?*

Vi har haft information under en längre tid och har även tidigare uppmärksammat försöken på Göteborgs universitet. Vi arbetar genom att göra mycket research på ett sätt som påminner om grävande journalister och hämtar information från allmänna handlingar, t ex journaler över djur som hålls vid olika anläggningar som utför djurförsök, tidningsartiklar eller vetenskapliga publikationer.

- *Hur uppmärksammade ni sedan fallet? Ex. hur ni når ut på sociala medier. Väljer ni aktivt ett visst språkbruk?*

Vi valde att gå ut med fallet i sociala medier och därefter följde vi även upp med massmedia. I det här fallet valde vi att fokusera på de sex hundarna, som alla hade fått namn av Göteborgs universitet, för att på så sätt individualisera hundarna, vilket gör det lättare att ta dem till sig för människor. Många kan relatera till hundar och en nylig gjord undersökning visar att 73% av svenska folket är mot djurförsök på just hundar, så det är en fråga där majoriteten stödjer vår kampanj. Vi har valt ett visst språkbruk kring hundarna och även använt olika för att tilltala olika grupper av människor.

- *Vilka processer går ni igenom för att skapa en politisk agenda?*

Vi arbetar mycket med att bygga upp en kampanj och utgår alltid från att försöka ha en dialog med den vi vill påverka i någon grad. Därefter brukar vi använda oss av information, till allmänhet, media och politiker för att på så sätt skapa en stark opinion. Vi kan även använda oss av någon form av påtryckning, i form av protester, manifestationer och liknande, dels som en del i att väcka opinion men även för att få till en dialog. För oss är det viktigt att ha ett huvudmål samt ett eller flera delmål att fokusera på när vi driver en kampanj (1 maj).

Djurrättsalliansens arbete sker mycket bakom kulisserna och insamlingen av material tar tid. För att nå ut till en bredare publik är det viktigt att den fakta som delas stämmer samt att människor som läser om ett specifikt fall kan förstå det och även vilja engagera sig. Djurrättsalliansen förstår innebörden av språket, att individualisera djur ger en annan bild än av att avhumanisera ett djur. Djurrättsalliansen vill att andra människor också ska se på djur med rättigheter.

3.3 Det synliga arbetet Djurrättsalliansen bedrev genom Facebook

Här visas enbart Djurrättsalliansen inlägg från Facebook (2019) som är direkt anknutet till tandimplantatsförsöket vid Göteborgs universitet. Djurrättsalliansen skrev 93 inlägg om djurförsöket vid Göteborg under månaderna januari till maj. Mellan den 17 och 24 januari samlades 84 232 underskrifter i protest mot djurförsöket. Inläggen skrivs ut kronologiskt.

Den 5 januari skrev organisationen ett inlägg att raserna beagle och labradorer används i plågsamma djurförsök för att de är toleranta, snälla och lojala. Detta korta inlägg kan ha en koppling till två inlägg som skapade uppståndelse den 17 januari:

”LABRADOREN VENUS PÅ GÖTEBORGS UNIVERSITET – SKRIV PÅ PROTESTLISTAN” Venus bor i ett kallt rum och i hennes journal står det att hon har liggsår på vänster armbåge och vänster has. Det har behandlats i flera veckor för att infektioner uppstår. Hundarna används för att testa hur tandimplantat orsakar inflammation samt nedbrytningar av ben. Djurrättsalliansen fortsätter med att beskriva ”när de sövts sex gånger och trettiofem procent av deras tänder dragits ut så avlivas de.” Inlägget avslutas med att berätta att Djurrättsalliansen är för en djurfri forskning och arbetar emot allt utnyttjande av djur. Ett inlägg senare under samma dag lyder: ”SKRIV UNDER FÖR ATT RÄDDA DE 6 HUNDARNA PÅ GÖTEBORGS UNIVERSITET” Dess förra inlägg engagerade många och i detta inlägg skrivs alla hundarnas namn ut, Venus, Milia, Mimosa, Luna, Lotus och Zuri. Djurrättsalliansen kräver att hundarna omplaceras för rehabilitering och omplacering. ”Håller du med?”, frågan följs av en länk till att skriva under protestlistan. Även en bild visas under inlägget med svarta labradorer som tidigare ”utnyttjats och dödats i samma försök på Göteborgs universitet.” Detta inlägg fick 2 000 reaktioner, 453 kommentarer och 2643 delningar.

Textanalytiskt använder Djurrättsalliansen ord för att skapa känslor hos läsaren. Dess diskursiva praktik har en annan form än ansökan, viljan av att skapa reaktioner. Facebookanvändare reagerar på rubriker skrivna med stora bokstäver, de sticker ut på flödesväggen samtidigt som stora bokstäver ger en större effekt av meningen som skrivs. Inläggen humaniserar dessa inlägg hundarna. De bor kallt, liggsår har uppstått och att de utnyttjats för att sedan avlivas/dödas. Orden *avleva* och *döda* har olika innebörder, avlivning sker kontrollerat hos veterinärer medan att döda betyder att ta ett liv. Det är ett medvetet val av Djurrättsalliansen att använda ordet döda istället för avlivning. De synliggör en dissonans mellan sociala praktiker, forskarna som anser djurförsöket okej och djurrättsförespråkare som anser det förkastligt.

Labradorerna nämns även med tilltalsnamn (Göteborgs universitet namngav hundarna) som också humanisera hundarna. I större djurförsök förses hundarna med nummer. Ett djurförsök i USA namngav specifikt en beagle till Harvey för att han stack ut om en extra snäll pojke (Block 2019).

Djurrättsalliansen avslöjar den 18 januari att uppfödning av försöksdjur sker på

Løken gård i Norge och labradorerna på Göteborgs universitet kom därifrån. Hashtagarna #stoppadjurförsöken och #räddahundarna läggs till under inlägget, vilket innebär att fallet sprider sig och att det ska vara enklare för flera att söka efter djurförsöket.

Den 19 januari citeras ett utdrag ur Lunas försöksjournal: ”Blev skrämmd av forskare, ville inte vägas.” Djurrättsalliansen skriver att genom journalerna ges en inblick i hundarnas verklighet vilket organisationen gör allt för att försöka stoppa.

Göteborgs-Tidningen uppmärksammar Djurrättsalliansens granskning den 20 januari och organisationen skriver två inlägg, ett på svenska och ett på engelska, som förklarar att djurförsöket är lagligt och godkänt.

Dagen därpå kan en film ses på dess Facebooksida som visar hundarnas ”små och kala rastgårdar”. Filmen fick 27 000 visningar.

Den 21 januari: ”SKRÄMMANDE CITAT FRÅN HUNDJOURNALER” Djurrättsalliansen beskriver att tandimplantatsförsök har pågått sedan 1996 och minst 200 hundar har använts. Här är samlade citat ifrån alla försök:

- ”Har börjat bli mycket osäker, rädd vid sprutning”
- ”Dog genom olyckshändelse, Fastnade med kopplet i hissen”
- ”Blodig diarré”
- ”När Tjorven läggs på uppvaket och börjar gny så biter Filippa henne i strupen och släpper ej taget. Efter några minuter lyckas 4 personer lossa på käkarna. Inga synliga skador syns.”
- ”Pinne som sitter fast i gommen som suttit ett tag”
- ”Bajsade ut en stor bit av en stor Viledatrasa”
- ”Ätit upp bandage – spyr upp bandage”
- ”Förväxling av hundar”
- ”Svårt att somna – stressad”
- ”Svält tom tisdag morgon”
- ”Ansträngd andning”
- ”Sår i vänster bakben, en cm, gått genom huden”
- ”Hela Op-såret är öppet och vätskar”
- ”Skador på nos”
- ”Ätit 10–15 cm silvertejp”

Inlägget fick 2,9 tusen reaktioner, 473 kommentarer och 2058 delningar. Genom att använda forskarnas journaler stärks Djurrättsalliansens argument att avbryta djurförsöket. Journalerna används som ett bevis för att beskriva hundarnas verklighet. Citaten är korta, sakliga och saknar forskarnas tankar kring händelserna. Därmed omstruktureras diskursen, ett annat perspektiv synliggjordes genom dessa citat vilket gör att den sociala praktiken förändras. Tilltron till djurförsök och forskare minskas, Djurrättsalliansen försöker frånta vetenskapens makt att använda djur åt forskning.

Den 25 januari har Aftonbladet, Svenska Dagbladet, Expressen/GT och annan media uppmärksammat djurförsöket och TV2 Norge gör ett inslag om kampanjen. Samma dag överlämnades protestlistan under en livesändning till Göteborgs universitet. 14 000 visningar. Dagen efter rapporterade andra mediekanaler om djurförsöket och överlämningen av underskrifterna, bland annat SVT, TV4 Nyheter och Göteborgs-Posten.

Den 29 januari skriver Djurrättsalliansen ut universitets kontaktuppgifter, telefonnummer, e-post och Facebooksida. Organisationen ber människor att ta kontakt för att be universitetet att avbryta försöken och överlämna hundarna till dem.

Den 1 februari anordnar Djurrättsalliansen en manifestation utanför EBM (laboratoriet för experimentell biomedicin) vid Göteborgs universitet.

Den 4 februari skriver Djurrättsalliansen:

Just nu pågår ett djurförsök med sex hundar på Göteborgs universitet. De anlände runt två år gamla och de kommer inte ens fylla tre innan de dödas i djurförsök. De kommer aldrig få springa på en äng med gräs under tassarna, de kommer aldrig få ta ett dopp i en sjö en varm sommardag eller nu på vintern få en härlig skogs promenad och lufsa runt i snön. Djur är inte försöksobjekt utan finns till för sin egen skull.

Inlägget skapar en igenkänningsfaktor, att hundar är som människor. Ett liv är ett liv, det finns ingen åtskillnad av människa eller icke-mänskliga varelser. Textdimensionellt är beskrivningarna natursköna för göra en kontrast till det liv som hundarna har nu, en kal och steril miljö med begränsad rörlighet. Att läsa Djurrättsalliansens beskrivning ger en bild av vad hundar förtjänar, ett friare liv. Organisationen försöker forma om den diskursiva praktiken kring djurförsök och försöksobjekt, att det alltid är fel.

Den 5 februari återupprepas samma inlägg som den 5 januari, att beagles och labradorer används i plågsamma djurförsök för att de är toleranta, snälla och lojala.

Den 7 februari: ”RESPONSEN FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET: HUNDARNA SKA DÖDAS!” Två veckor efter att underskrifterna lämnades svarar GU i ett kort mail:

När det gäller det pågående försöket, så kommer det att slutföras på det sätt som godkänts i det djuretiska provningstillståndet. Vi kommer därför inte att ha något möte för att diskutera önskemålen om att det skall avbrytas i förtid.

Djurrättsalliansen skriver att hundarna kommer dödas i slutet av februari men att GU öppnar upp ett möte för att diskutera djurförsök generellt under mars. Organisationen uppmanar människor att kontakta GU men att hålla god ton och vara saklig. 2,4 tusen reaktioner, 433 kommentarer och 765 delningar.

Universitetet väljer att diskutera fallet *efter* hundarna har avlivats, vilket betyder att de utnyttjar sin maktposition att tala när det passar dem. Då det blir mindre kritik mot forskarna efter ett försök är över än när det är pågående. För är det pågående hörs fler röster om att det bör avbrytas, är hundarna avlivade är det försent och kritiken blir istället att minska framtida djurförsök.

Den 11 februari: ”LABRADOREN ZURI – EN KÄNSLIG TJEJ” Djurrättsalliansen citerar ett annat utdrag från försöket:

Hon är ofta väldigt osäker när något är konstigt/nytt. Man kan testa att mata henne på en ny plats men det har hon inte velat göra tidigare när jag försökt, då blir hon osäker. Väldigt känslig tjej.

Djurrättsalliansen förmedlar även att hundarna i pågående försök inte tillåts fotograferas eller visas upp och att Göteborgs universitets anmäls för brott mot djurskyddslagen.

Mark Collins, en tidigare försöksdjursveterinär på EBM i Göteborg citeras den 13 februari av Djurrättsalliansen:

Det ser inte vackert ut när man rycker ut tänder. När man drar ut tänder på hundar kräver det sån våld och kraft att man får räkna med käkfrakturer på hundarna. Hur kan du forska på en hund när du tillfogar den smärta och tro att du ska få tillförlitliga resultat?

Collins tillför ett ytterligare inifrån perspektiv bredvid Folkes vädjan. Frågan återuppstår om beskrivningen i ansökan gäller en människa eller för en hund?

van Dijk beskrev att retorik är en kraftig metod inom politisk diskurs. Enlig van Dijk skulle Collins språk är beskrivas som överdriven och att det framhäver kontraster inom vetenskapens sociala praktik och hundarnas verklighet (2002: 230–231).

Den 14 februari skriver Djurrättsalliansen ett längre inlägg om att många har skrivit och vill hjälpa till med att ta hand om hundarna. Djurrättsalliansen har strävat efter en öppen dialog med Göteborgs universitet men fick svaret:

Vi är väl medvetna om kritiken mot den aktuella forskningen där tandimplantat testas på hundar och får in en stor mängd frågor och synpunkter. Det framförs också mycket kritik mot användning av djur i försök över huvud taget. Vi tar till oss att vi behöver bli tydligare i att kommunicera varför och hur vi forskar och hur vi arbetar med att minska, förfina och ersätta djurförsök (3R). Det pågående försöket kommer att slutföras på det sätt som godkänts i det djuretiska prövningstillståndet. Det handlar inte om att avliva hundarna efter försöket, utan om undersökningar efter avlivningen som är en del av försöket. Att byta arbetsmetod under pågående försök är inte i linje med vetenskap, etik eller finansiering. Det är därför inte aktuellt att diskutera att avbryta försöket i förtid för att omplacera hundarna.

Djurrättsalliansen väljer att citera universitets svar för att tydliggöra GU:s sociala praktik. Universitetet erkänner att kommunikation behövs om djurförsök men att det aktuella fallet redan är igång och att avbryta ett pågående försök går emot forskarna, etiken samt finansieringen, vilket synliggör en maktstruktur. Göteborgs universitetet har lagen på sin sida, pengar för försöket och anser att de inte behöver diskutera sitt arbete med en ideell organisation. GU tar sig tid för att svara via mail men undviker en debatt ansikte mot ansikte. Att nämna finansiering innebär att den kapitalistiska logiken godkänner djurförsöket och vetenskapen utvecklas genom det.

Dagarna därpå har nyheten spridit sig till Storbritannien, Norge och Nederländerna, artiklar kan läsas i the Daily Mail, The Times och The Sunday Times. Britterna Ricky Gervais (komiker) och Peter Egan (skådespelare) uttrycker sitt stöd till kampanjen. Göteborgs universitet har nu även anmälts till Länsstyrelsen för brister i djurförsökets ansökan.

Den 15 februari skriver Djurrättsalliansen ut en del av vad de har gjort för att stoppa och rädda hundarna sedan de startade kampanjen. De har:

- Väckt frågan i media, nationellt och internationellt,
- Samlat och överlämnat namnunderskrifter,
- Polisanmält tillståndshavaren vid GU och anmält GU till Länsstyrelsen,
- Kontaktat den etiska nämnden och lyft fram problem och brister i ansökan,
- Bett folk att skicka bilder på djur med skylten ”Rädda GU-hundarna”,
- Anordnat protester där hundarna hålls,
- Erbjudit anordna en offentlig debatt om djurförsöken ur en etisk och vetenskaplig synvinkel,
- Uppmuntrat barn och ungdomar att skicka in teckningar på hundar,
- Spridit informationen om hundarnas situation,
- Uppmanat folk att kontakta Göteborgs universitet och protestera.

Den 20 februari uppger länsstyrelsen att de tittar på anmälningarna mot djurförsöket och journaler ifrån djurförsöket. I en av länsstyrelsen tjänsteanteckningar från 22 januari framgår följande ”det som främst tas upp i anmälningarna handlar om godkända delar av försöket i sig och eftersom försöket är godkänt är det inget länsstyrelsen kan utreda vidare.” samt: ” [...] liggsåret har inte uppkommit på EBMS anläggning [...] inga brister att kontrollera på plats. Nu återstår att granska de etiska godkännanden och de inkomna journalerna.”

Den 21 februari avslöjar Djurrättsalliansen att internationella Dentsply Sirona (tillverkar dentala produkter och verktyg som säljs i över 120 länder med fabriker i 21 länder) är finansiär bakom försöket. Företaget har tidigare finansierat liknande djurförsök på hundar med samma forskare under Göteborgs universitet. Djurrättsalliansen uppmanar människor att kontakta företaget.

Att universitetet finansieras av ett vinstdrivande företag ifrågasätter syftet. Är det för att tjäna pengar eller för att åstadkomma kunskap? Om kapitalism inte hade varit dominerande i vårt samhälle hade djurförsöket inte genomförts.

Den 22 februari läggs polisanmälan ned, ingen förundersökning görs. ”uppgifterna i ärendet ger inte anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats.” Det har begärts en överprövning av beslutet. Djurrättsalliansen skriver att ”svensk lagstiftning står inte på hundarnas sida. Det måste till en lagförändring för att djur inte ska ses som försöksobjekt.” Denna dag citeras även Länsstyrelsen att ”Det finns dock inget skäl att förbjuda försöket utifrån gällande lagstiftning.”

Dagen därpå publicerar Aftonbladet en artikel att en forskare på Göteborgs universitet blivit utsatt för hot och att universitetet anser att en saklig debatt bör föras. Djurrättsalliansen förklarar att de arbetar genom icke-våld dock har de erbjudit en debatt flertalet gånger där universitetet nekat att delta. Mark Collins citeras igen:

Man kan inte lära sig någonting av djur som mår dåligt eller är stressade. Psykiskt knäckta hundar har inget att ge vetenskap – nothing. Slarv, nonchalans, infektioner, antibiotika och morfin rubbar resultat. Försöket är bortom absurt – planeringen och genomförandet är exempellöst idioti.

Med Collins citat ifrågasätts det om hundarna går att standardisera. Hundarna kommer ifrån samma uppfödare och är i samma ålder men går det att utvärdera hundarnas psykiska tillstånd? Utdragen ifrån hundjournalerna från år 1996 och fram kan vara exemplen på vad Mark Collins menar med slarv och nonchalans. Validiteten kring djurförsöket och resultat blir med dessa citat mindre trovärdig.

Den 24 februari beskriver Djurrättsalliansen på Facebook ett öppet brev ”En vädjan till Göteborgs universitet” från professor Lars Folke, tandläkare som tidigare forskat om tandimplantat. I brevet läses:

Tandimplantatstudier på hund [...]har pågått under 50 år och bidrager inte längre till vetenskapliga framsteg med anledning av de kliniska resultat som redan finns på människa[...]studier av nya implantatmaterial[...]bör framledes utvärderas med alternativa in vitro och in vivo metoder i synergi med Sveriges nyinrättade 3R-Center[...]Hundmodellen var (1974–76 i USA) redan då otillfredsställande, med anledning av olikheter med människan[...]tandkronornas form[...]bettets occlusion och käkarnas artikulation.

I slutet av brevet skriver Folke ”Som tack för hundarna deltagande belönades de frihet genom adoption till familjer [...] som levde med sina implantat livet ut.” Göteborgs-Posten ringde upp Folke för ett förtydligande av professorns kritik där han förklarar att kärnan i diskursen inte är djurens lidande. Känslolag argument påverkar inte vetenskapliga institutioner. Folke har varit forskningshandledare och är väl medveten att allmänna synpunkter inte tas till hänsyn men samtidigt anser han att sakfrågor måste höras under pågående försök. Ofta forskas det med enklare metoder som redan är beprövat än att ge sig an en ny forskningsmetod för att stärka sitt anseende och sakkunnighet i området (Bjarnefors 2019).

Folke skriver akademiskt och använder ord som exkluderar. Exempelvis är occlusion, artikulation, in vitro och in vivo inte allmänt förekommande ord i alla sociala praktiker.

Den 25 februari beskriver Djurrättsalliansen en debattartikel av professorer, docenter och doktorander från Göteborgs universitet, Chalmers och Malmö universitet: ”De aktuella djurförsöken på labradorerna, menar vi, pekar mot att systemet inte fungerar som lagen avsett, och att de heller inte är moraliskt anständigt.”

Folkes argument tar avstånd från moralen men anser att metoden är förlegad, andra tekniker är möjliga, exempelvis in vitro. Universiteten följer upp med att metoden är föråldrad fast använder moral intill argumentet. Diskursen inom universiteten blir paradoxal. Universitetsrepresentanter anser inte försöken moraliskt anständig medan universiteten samtidigt utför djurförsök. Universiteten innefattar många åsikter vilket innebär att djurförsök måste diskuteras öppet för att en förändring ska ske.

Folke som själv genomfört tandimplantatsförsök och anser det som värdefull forskning men både han och universiteten påpekar att Sverige bör inrätta sig efter 3R-principen och de yrkar på att Sverige ska använda andra forskningmodeller som 3R-center kan bistå med.

Den 25 februari bekräftar Göteborgs universitet att Dentsply Sirona är en finansiär till hundförsöket, universitet har tidigare sagt att det är en sekretessbelagd uppgift.

Kommande dag besökte representanter från Djurrättsalliansen EBM, en chef från odontologins institution mötte dem. Inget svar gavs om när hundarna ska dödas. Djurrättsalliansen sa att valet är i dess händer ”att döda hundarna eller låta hundarna komma till kärleksfulla hem och får det hundliv de förtjänar.”

Den 28 februari: ”VENUS, MILIA, MIMOSA, LUNA, LOTUS OCH ZURI HAR DÖDATS” Inlägget är längre och beklagar att trots protester världen över så har Göteborgs universitet tagit sig rätten ”att hålla dessa sex individer i ett laboratorium för att utsätta dem för försök i forskningens namn.” Minst 206 hundar har utnyttjats och dödat sedan 1996 på Göteborgs universitet. 8,4 tusen reaktioner, 1,3 tusen kommentarer och 1961 delningar.

Djurrättsalliansen använder ordet individer istället för hundar för att frånga speciesismen, vi alla förtjänar möjligheten till vårt eget liv oavsett arttillhörighet.

Mark Collins citeras i ett annat inlägg under samma dag:

Vad gäller själva försöket så mår jag illa. Otroligt ledsamt, plågsamt och brutalt. Hundens tänder är väldigt olika humana tänder och sådan brutalitet riktad till ett djurslag som vi har skapat för att lita på oss - stressen det innebär, kraften som krävs för att avlägsna ett friskt hundtand är extrem - vilka underbara sanningar kan man skörda från detta? Inga. Hunden måste behandlas med extrema mängder morfin/droger under lång tid som i sin tur påverkar läkningen/försöksresultaten. Stressen måste bara vara enorm vid åsynen/lukten av personal /operationssal inför nästa tortyrmoment. Ofattbart korkad försöksmodell.

I ansökan beskrivs det att hundarnas tänder liknar människans men med Collins citat motbevisas tesen. Collins försöker demonstrera hundarnas verklighet, att de upplever stress och tortyr. Tandimplantaten är till för människor, varför inte undersöka implantaten på människor som redan är i behov av det och där resultaten blir sanna, för att det går att ha återkommande kontakt med en mänsklig patient. Collins sociala praktik skiljer sig enormt från det som går att utläsa ur ansökan.

Den 5 mars: ”ANMÄLAN BEFOGAD – GÖTEBORGS UNIVERSITET HAR INTE FÖLJT DJURSKYDDSLAGSTIFTNINGEN VISAR LÄNSSTYRELSENS KONTROLLRAPPORT”

Det blir ett plåster om såret att Djurrättsalliansens anmälan var befogad, men det kom försent. Men även om rapporten hade visats innan avlivningen är det inte säkert att det hade gjort något skillnad. Djurförsökets hela process var redan godkänd och det ska mer till för att det ska avbrytas.

Den 9 mars anordnades det en minnesmanifestation av Djurrättalliansen:

Venus, Milia, Mimosa, Luna, Lotus och Zuri, som utnyttjats i ett djurförsök på Göteborgs universitet, har dödat. Trots protester mot försöket världen över och tusentals människors engagemang för hundarnas liv har Göteborgs universitet gjort det vi tillsammans kämpat mot...Göteborgs universitet tog sig rätten att hålla dessa sex individer i ett laboratorium för att utsätta dem för försök i forskningens namn. Hundarna fick aldrig det liv varje hund förtjänar, rätten till sitt eget liv och att få

vara en älskad familjemedlem. Det är oförlåtligt, oförsvarbart och vi kommer aldrig glömma det här.

En månad senare läses ett inlägg om att vi aldrig glömmet labradorerna och att vi fortsätter kämpa för att inga djur ska ses som försöksobjekt. Under inlägget syns bilder på sex kransar, vardera är försedd med ett namn och en bild på en labrador. Gravljus och rosor omringar kransarna.

Textanalytiskt är Djurrättsalliansens inlägg på Facebook skrivna för att chockera och rubrikerna skrivs ofta med stora bokstäver. Ord som de använder är utvalda för att humanisera labradorerna. Dess Facebooksida synliggjorde organisationens arbete för att skapa en politisk opinion och förändra diskursen djurförsök. Alla nyhetsartiklar och debattinlägg länkades på deras inläggssida. Allt citat stärkte Djurrättsalliansens argument för att engagera flera. Gång på gång visades utdrag ur journaler för att både avslöja och förändra den sociala praktiken inom djurförsöket på Göteborgs universitet.

3.4 Opinion live

SVT sände den 28 februari en debatt ”Är det rätt att göra djurförsök på hundar?” (Opinion live 2019). Tidigare samma dag kom nyheten att hundarna var avlivade. Att avliva hundarna var nödvändigt för att ta vävnader efteråt. Hundarna hade ett ”gott omhändertagande under tiden” enligt prefekten Peter Lingström från odontologiska institutionen vid Göteborgs universitet. Motargumentet från Fredrik Steen, hundcoach, var att fråga vem som gör bedömningen, att de har det bra? och påpekar att alla involverade säkert är bra människor och gör allt för att hundarna ska ha det bra men att påstå att hundarna faktiskt har det bra är en helt annan aspekt.

Steen var försiktig med att inte döma forskarna utan väljer att diskutera orden som universitetet själva använder sig av, att hundar mår bra och har det bra.

Steen beskriver att alla som tagit med en hund till veterinären vet om att de inte mår bra, att djurens förtroende till ägaren försvagas lite efter varje besök. Och labradorerna bor i denna miljö.

Lingström förklarade att djurmodellen är enbart en modell av flera men vissa frågor kan enbart besvaras med djurförsök. Cellodlingar och humanstudier bedrivs men i detta fall behövdes hundar.

En person i publiken sade att människor måste lita på att forskarna gör rätt och den etiska nämnden säkerhetsställer det. Personen ansåg även att människoliv betyder mer än ett djurliv.

En representant från Djurrättsalliansen försökte få fram att det är moraliskt fel att ta ett liv, att det är oförlåtligt. Varpå programledaren frågar om hon är vaccinerad. Debatten ändrade inriktning på vilka djurförsök som är acceptabla och vaccinerade människor är det tack vare djurförsök.

En ytterligare röst hann kort säga att försöket var finansierat av ett vinstdrivande företag och därmed kan vaccination inte jämföras med tandimplantatsförsöket. Rösten avbröts och fick inte tala till punkt.

Debatten blev upphettad av Djurrättsalliansens moralaspekt och därefter blev det tyvärr kort tid kvar för att höra förtydliganden ifrån alla parter.

I slutet av debatten säger Steen att Göteborgs universitet målar upp en bild av att hundarna har det bra, att det är som ett paradiset. Så istället för att lämna in sin hund på ett hundpensionat när ägaren åker på semester så kan vi lika gärna lämna in hundarna på djurförsök.

Debatten gav inget svar. Programledaren stoppade argument ifrån Djurrättsalliansen och enbart Steen fick fram sin poäng om hundarnas miljö. Göteborgs universitet höll sig lugna och framhölls mer rationella. Det dominerande argumentet att djurförsök är ett nödvändigt ont upprätthölls både ifrån programledaren och universitetet. De hade kontrollen. Den motsatta sidan använde ett moraliskt perspektiv som fort skapade tumult vilket gjorde att debatten inte kunde diskutera nytta, finansiering och etik inom universitetet.

3.5 Summering

Forskarna vid Göteborgs universitet använder ord som övertygar både i Opinion live, i mail och i ansökan. Djurförsök utvecklar vetenskapen. Textdimensionellt använder de latinska namn för arter och i medicinska förklaringar, exempelvis arteria carotis, premolarer och Canis lupus familiaris. Benämningarna avhumaniserar djuren som utsätts för försöken. Det exkluderar människor som inte är insatta i dess språkbruk och på så sätt fortskrider forskarnas språkbruk som en maktutövning för att skapa förtroende för forskningen. En publikröst skildrade denna sociala praktik, ”vi måste tro på att forskarna gör rätt”. Om forskarna agerar fel blir allmänhetens förtroende skingrande. Publikrösten syntes vara indoktrinerad att tro att all vetenskap är för människans bästa.

Folke som tidigare utförde dentalforskning på hundar använder liknande språk som forskarna. Ord som lekmän inte förstår, såsom occlusion. Den moraliska avvägningen ansåg Folke inte vara tillräcklig för att påverka vetenskapen. Folke försökte därför argumentera för att hundmodellen är föråldrad och Sverige går inte i enlighet med 3R-principen, att minska, förfinna och ersätta. Folke uttryckte även att forskare känner sig mer bekväma att utföra beprövade metoder än att experimentera med nya, exempelvis cellodling. Forskarna visste från början till slut att försöket skulle vara lyckat, är det lyckat blir det en progression. Då stärks dess maktposition som vetenskapsmän, ytterligare finansieringar blir aktuella och allmänhetens tilltro ökar.

Mark Collins, tidigare djurförsöksveterinär, använder sig av ett annat tillvägagångssätt än Folke. Collins använder moralen för att förkasta djurförsöket. Han använder vardagsspråk med värderande beskrivningar för att beskriva djurförsöken. Båda var delaktiga i djurförsök vilket ger dem en unik möjlighet att

ge ett inifrånperspektiv till allmänheten. Deras sociala praktiker ser dock annorlunda ut, Folke med vetenskapslogik och Collins med moraliska argument.

Djurrättsalliansen humaniserar djuren och använder moral i alla argument. De använder sig av forskarnas journaler för att visa allmänheten vad som försiggår bakom stängda dörrar. Organisationen använder ett språk som ger starkare skildringar av djurförsöken och försöker visa labradorernas verklighet, vilket universitet inte gjorde.

Steen från Opinion live demonstrerade betydelsen av att beskriva miljöer. Vilket belyser den diskursiva praktiken, text (eller tal) formar en diskurs. Steens beskrivningar omformar hur djurförsök kan förstås, är det ett hundparadis eller en kal och steril omgivning? Flertalet gånger sade universitetet att hundarna hade de bra och var väl omhändertagna. Argumentet mot detta var att alla som tagit en hund till veterinärerna vet att där har de det inte bra, att förtroendet minskar och att labradorerna lever i en miljö som inte är bra för hundar. De samlade citaten från forskarjournalerna bekräftade Steens argument, hundarna levde i en stressig miljö utan ett gott omhändertagande.

Diskursen kring djurförsök ett moraliskt fenomen. Det finns många åsikter vilket gör att det är svårt att nå konsensus. Är det rätt att utföra djurförsök på hundar? Är det rätt att överhuvudtaget att utföra djurförsök? Står människan överst och allt i naturen är för människans förfogande? Eller ska djur ha rättigheter för att de kan känna stress, rädsla och glädje?

Djurrättsalliansen uttryckte gång på gång att Göteborgs universitet hade ett val. Labradorernas liv var i dess händer och hundar hade kunnat omplaceras och rehabiliterats vilket Folkes forskning avslutades med. Göteborgs universitet skrev att byta arbetsmetod under ett pågående försök går emot vetenskapen, etiken och finansieringen. Dess svar demonstrerar universitetets antropocentriska världsuppfattning och kapitalistiska motiv. Djur är till människans förfogande, och orsaken till att försöket genomfördes var att universitetet finansierades och resultatet bidrar till en vetenskaplig utveckling och bättre framtid för människan.

4 Resultat

Diskursen kring djurförsök är mångfacetterad och denna uppsats fann fyra sociala praktiker:

- Ansvariga för djurförsök
- Före detta tandimplantatsforskare utan moraliskt perspektiv
- Före detta djurförsöksveterinär med moraliska argument
- Djurrättsförespråkare med moral som en grundvärdering

Dessa sociala praktiker är alla formade efter en bakomliggande maktstruktur som antingen anser att allt inom forskning leder till bättre kunskap eller de som är skeptiska och upplever motstånd av att ha andra uppfattningar. Det antropocentriska och holistiska synliggjordes, forskarna anser att människoliv betyder mer än ett djurliv medan djurrättsförespråkare anser att alla har rätt till sitt eget liv, mänskliga som icke-mänskliga djur.

Analysen visade att dessa fyra sociala praktiker använde språket för att åskådliggöra sin uppfattning av diskursen. De två förstnämnda var i textanalysen sakliga, de använde vetenskapliga ord och skrev exkluderande, vilket avhumaniserade hundarna. Den före detta tandimplantatsforskaren ansåg att förändring inom forskningen sker via vetenskapens logik. De två sistnämnda skrev inkluderande och valde ord som humaniserade hundarna. Före detta djurförsöksveterinären beskrev det hemska som försöket faktiskt innebär och Djurrättalliansen skapade en plattform som samlade alla argument emot djurförsök. Den diskursiva praktiken formas efter texterna och hur djurförsök sedan uppfattas har konsekvenser. Vetenskapen reproducerar samhällets inställning att djurförsök är oundvikligt vilket medför att hundratusentals djur föds upp enbart för att genomgå experiment och sedan avlivas i Sverige. Att vinstdrivande företag finansierar djurförsök stärker antropocentrismen och kapitalismen, att allt kan prissättas, även djurs lidande.

Djurrättsalliansens arbete belyste denna maktstruktur mellan vetenskapens etik och djuretik. Vetenskapen har ett antropocentriskt men även ett kapitalistiskt förhållningsätt, dess arbete var viktigare än allmänhetens vilja att avbryta djurförsöket. Vetenskapens sociala praktik är den dominerande i diskursen om djurförsök, dock finns det ett starkt motstånd. Information kring djurförsök blir mer tillgänglig när fler åsikter blir hörda.

Texterna som analyserats har påvisat att ordval påverkar djurförsöksdiskursen och hur texterna produceras och konsumeras av allmänheten medför sociala konsekvenser, ifall vi anser att djurförsök är acceptabelt eller inte. Djurförsöket är godkänt fram till 27 juni 2023 och det återstår att se om Göteborgs universitet kommer fortsätta utföra dentala implantatsstudier på hundar i framtiden eller ifall Djurrättsalliansens ställning i diskursen har påverkat dem.

4.1 Framtida forskning

Denna studie är ytterst begränsad och mer material från vetenskapens perspektiv bör ses närmre på. Flera universitet uttryckte sitt missnöje till djurförsöket och vädjade att andra metoder skulle användas, vilket 3R-center i Sverige ska bistå med. Sveriges nationella kommitté består av ledamöter från akademien, näring-och intresseorganisationer som har kompetens inom djurskydd, veterinärmedicin och forskning (Jordbruksverket 2 2019) Diskursen skulle därmed kunna analyseras närmre i vad fler praktiserande forskare anser om djurförsök.

5 Referenser

- Andersson, Joakim. 2019. Försökshundarna på Göteborgs universitet har avlivats. *SVT* 2019-02-28. <https://www.svt.se/opinion/forsokshundarna-avlivade> (Hämtad 2019-03-13).
- Avenäs, Karin. 2019. Göteborgs universitet försvarar kritiserade hundförsök. *SVT*. 2019-03-01. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/rasar-mot-hundforsoken-pa-goteborgs-universitet> (Hämtad 2019-03-13).
- Badersten, Björn. 2006. *Normativ metod: Att studera det önskvärda*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Bergström, Göran, Boréus, Kristina. 2012. "Diskursanalys" i *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text-och diskursanalys*. Göran Bergström och Kristina Boréus (red.). Lund: Studentlitteratur AB. 353–415.
- Bjarnefors, Stefan. 2019. "Professor vädjar till GU. Stoppa försöken på hundar. I *Göteborgs Posten*. 27 februari <https://www.gp.se/professor-v%C3%A4djar-till-gu-stoppa-djurf%C3%B6rs%C3%B6ken-1.13738289> (Hämtad: 2019-04-18).
- Block, Kitty. 2019. "HSUS undercover investigation shows beagles being poisoned with pesticides and drugs, killed at animal testing lab" *A Humane World: Kitty Block's Blog*. <https://blog.humanesociety.org/2019/03/hsus-undercover-investigation-shows-beagles-being-poisoned-with-pesticides-and-drugs-killed-at-animal-testing-lab.html> (Hämtad: 2019-04-08).
- Bodice, Rob. 2011. Introduction. *The End of Anthropocentrism*. i *Anthropocentrism: Humans, Animals, Environments*. Boddice, Rob (red.) 12: e uppl. Leiden, Boston: Brill. 1-20.
- Burr, Vivien. 2015. *Social Constructionism*. 3: e uppl. New York, East Sussex: Routledge.
- Cho, Moonhee, Schweickart, Tiffany och Haase, Abigail. 2014. "Public engagement with nonprofit organizations on Facebook" *Public Relations Review* (40) 565-567.
- Esaiasson, Peter; Gilljam; Mikael; Oscarsson; Wängnerud, Lena och Towns, Ann. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5:e uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Demoskop. 2014. *Allmänheten om djurförsök*. Djurens Rätt. https://issuu.com/djurensratt/docs/rapport_apor_2014 (Hämtad: 2019-04-16).
- Demoskop. 2015. *Allmänheten om päls*. Djurens Rätt. https://issuu.com/djurensratt/docs/rapport_allmanheten_om_pals_2015 (Hämtad: 2019-04-16).
- Demoskop. 2015. *Allmänheten om utevistelse för hönor*. Djurens Rätt. https://issuu.com/djurensratt/docs/rapport_honsopinion_2015 (Hämtad: 2019-04-16).

- Djurrättsalliansen. 2019. *Inlägg*.
https://www.facebook.com/pg/Djurrattsalliansen/posts/?ref=page_internal
 Facebook. (Hämtad. 2019-05-06).
- Fairclough, Norman. 1992. *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, Isabela, Fairclough, Norman. 2012. *Political discourse analysis: a method for advanced students*. New York: Routledge Limited
- Folk tandvården, Västra Götalandsregionen. U.å. *Tandimplantat*.
<https://folktandvarden.vgregion.se/fakta-och-munhalsorad/undersokning-och-behandling/tandimplantat/> (Hämtad: 2019-05-02).
- Jordbruksverket. 2015. *SJVFS 2015:24 Saknr L 150*. 6 juni 2015.
- Jordbruksverket. 2018. *Din ansökan om etiskt godkännande av djurförsök. Idnr 001741*. Göteborgs djurförsöksetiska nämnd.
- Jordbruksverket 2. 2019. *Nationella kommittén*.
<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/sveriges3rcenter/omoss/nationellakommitten.4.1e32305115f9d699e5dccbd9.html> (Hämtad 2019-05-07).
- Novus. 2016. *Djurtransporter*. Djurens Rätt.
https://issuu.com/djurensratt/docs/novus_rapport_djurensratt_160404
 (Hämtad: 2019-04-16).
- Novus. 2017. *Cirkusopinion*. Djurens Rätt.
<https://www.djurensratt.se/sites/default/files/2017-06/cirkusopinion2017.pdf>
 (Hämtad 2019-04-16).
- Novus. 2017. *Fyrverkerier*. <https://www.djurensratt.se/sites/default/files/2018-12/novus-fyrverkerier-171114.pdf> (Hämtad: 2019-04-16).
- Novus. 2018. *Minkar och vatten*. Djurens Rätt.
<https://www.djurensratt.se/sites/default/files/2019-01/Novus%202018%20Minkar%20och%20vatten.pdf> (Hämtad: 2019-04-16).
- Medicinsk ordbok. U.å. *Arteria carotis*.
http://medicinskordbok.se/component/search/?searchword=Arteria+carotis+&option=com_search (Hämtad 2019-05-02).
- Medicinsk ordbok. U.å. *Perfusion*.
<http://medicinskordbok.se/component/content/article/9-b/55589-perfusion>
 (Hämtad 2019-05-02).
- Opinion live. 2019. "Är det rätt att göra djurförsök på hundar? 28 februari
<https://www.svtplay.se/video/20919664/opinion-live/opinion-live-sasong-6-28-feb-22-00?highlight=ar-det-ratt-att-gora-djurforsok-pa-hundar&info=visa&position=54&start=auto> (Hämtad: 2019-04-02).
- Stibbe, Arran. 2001. *Language, Power and the Social Construction of Animals. Society & Animals*. 9:2 Leiden: Brill DOI:
<https://doi.org/10.1163/156853001753639251>
- van Dijk, Teun A. 2002. "Political discourse and political cognition" i *Politics as text and talk: Analytic approaches to political discourse* Chilton, Paul, Schäffner, Christina (red.) Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company

Vetenskapsrådet. 2019. *Allmänhetens syn på djurförsök: Vetenskapsrådets undersökning om allmänhetens attityd till djurförsök 2018*. Stockholm: Vetenskapsrådet.